

FINNISH INSTITUTE
OF INTERNATIONAL AFFAIRS

EU globaalina toimijana ja sisämarkkinat

PMI:n Talousneuvosto

24.1.2024

Juha Jokela

Euroopan unioni ja strateginen kilpailu –tutkimusohjelma

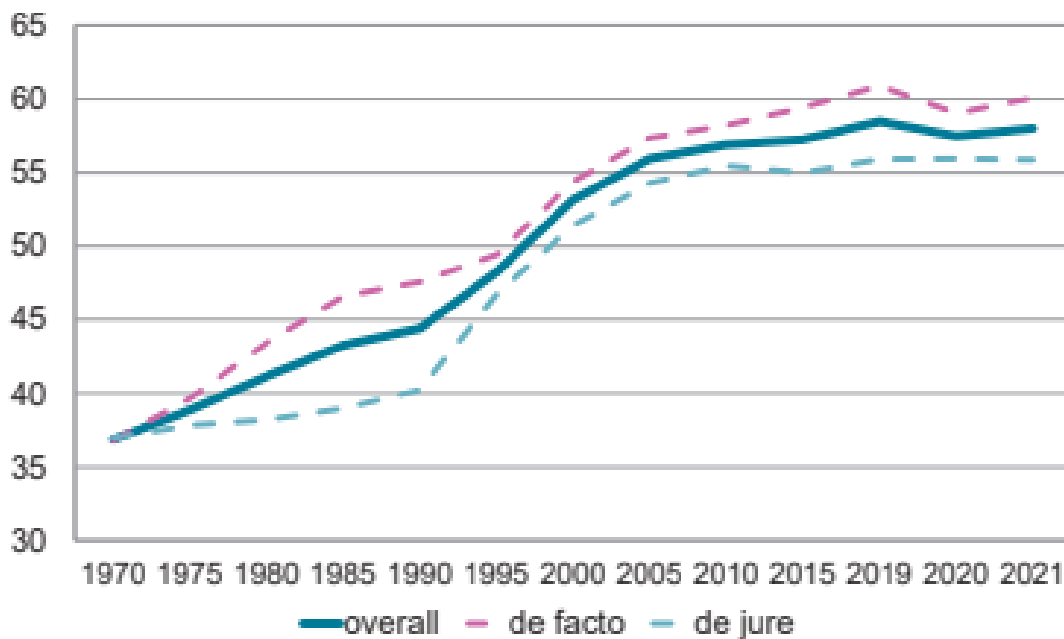
Ulkopoliittinen instituutti

Esityksen sisältö

- Maailmanpolitiikan ja -talouden murros
- EU globaalina toimijana: kohti (avointa) strategista autonomiaa?
- Sisäiset vaikutukset ja EU:n strateginen kilpailukyky?

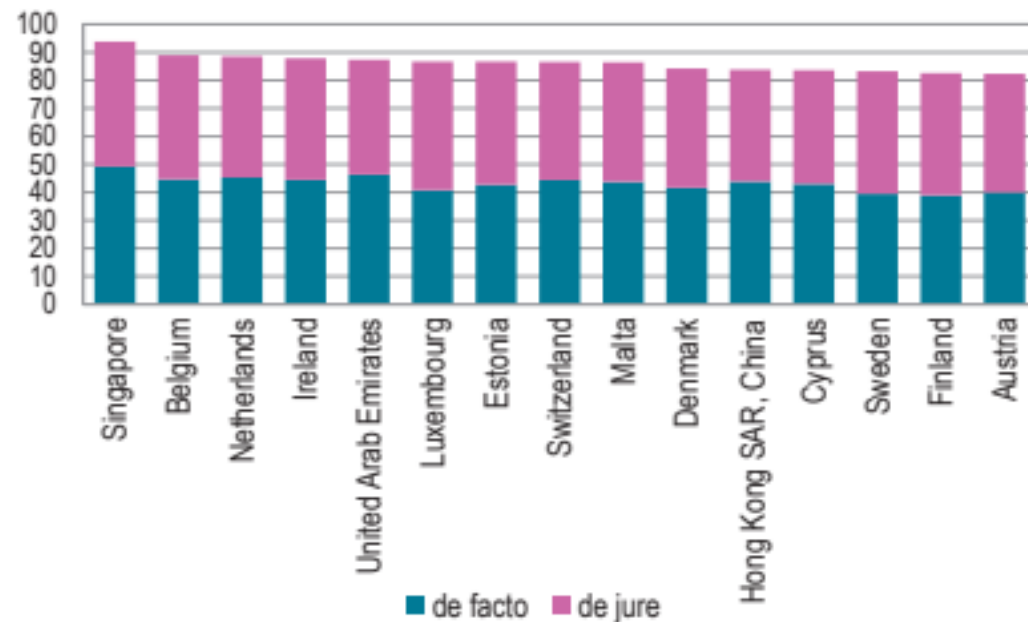
Maailmanpolitiikan ja -talouden murros

Graph 2
KOF Globalisation Index, Economic Globalisation
World average

KOF Globalisation Index: Economic Globalisation,
Top 15 Countries

Overall index value and contributions from de facto and de jure index, data for the year 2021

Maailmanpolitiikan ja -talouden murros

1. Taloudellinen globalisaatio ei ole laskusuunnassa vuoteen 2021 ulottuvan datan valossa, mutta kiristynyt strateginen kilpailu vaikuttaa maailmantalouteen keskeisesti
→ suurvaltakilpailu; geopolitiikan ja -talouden korostuminen
 - Maailmanpolitiikan murros: Yhteistyövarainen ja sääntöpohjainen (liberaali)järjestys haastettuna, voimapolitiikan vahvistuminen (sen eri muodoissa)
 - Taloudellisen globalisaation ”murros”: absoluuttisista hyödyistä suhteellisiin hyötyihin, keskinäisriippuvuuksien vakauttavasta voimasta riippuvuuksien epävakauttavaan vaikutukseen, valtioiden ”paluu” talouden kentälle
2. EU:n kannalta erityisen merkittävä kehityskulku: Ulkomaankaupan osuus euroalueen BKT:stä noin 50%; osuus on huomattavasti suurempi kuin esim. Yhdysvalloilla
 - Yhtäältä EU:n yrityssektorin vahva integroituminen globaaleihin arvoketjuihin on jauhanut tehokkuus-, tuottavuus- ja taloushyötyjä;
 - Toisaalta EU:n talous on herkkä häiriöille, poliittiselle painostukselle ja turvallisuuspoliittisille riskeille

EU ja (avoin) strateginen autonomia

- EU:n strateginen autonomia (myös Euroopan suvereniteetti):
 1. EU:n turvallisuus- ja **puolustuspoliittiseksi** tavoitteeksi EU:n globaalistrategiassa 2016
 2. Laajemmaksi **ulkopoliittiseksi** tavoitteeksi Yhdysvaltojen irtautuessa Iranin ydinvoimaa koskevasta sopimuksesta 2018
 3. Unionin **talouden ja kilpailukyvn** (taloudelliset ulkosuhteet) tavoitteeksi Trumpin kauppasotien, korona- ja energiakriisien sekä Bidenin ”Amerikka ensin” -politiikan oloissa
 - (i) **etujen puolustaminen** (vastavuoroisuus, tasapuolinen kilpailuympäristö, ml. sääntöperustainen järjestys ja sääntelyvalta) ja (ii) **suojauminen** (esim. hiilitullit, taloudellisen painostamisen ehkäisy, ulkoisten investointien arviointi)
 - (iii) **liiallisten riippuvuuksien hallinta ja taloudellisen turvallisuuden agenda** strategisen kilpailun maailmassa (energia, teknologia, kriittiset raaka-aineet)
- **Strategiseen autonomiaan liittyvistä päämääristä käydään edelleen poliittista kamppailua:** Kuinka laaja-alaista suojautumista kilpailulta ja turvallisuusriskeiltä? Mikä on poliittisen ja markkinaehtoisien ohjauksen välinen suhde kilpailukyvn turvaamisessa? Missä määrin tavoitellaan itsenäistä toimintakykyä / autonomiaa eri politiikkasektoreilla?

EU:n toimintakyky

- ”Collective Power Europe” (Brigid Laffan 2023):
 - Brexitin yhteydessä ja jälkeen unioni on osoittanut toimintakykyä (Trumpin kauppasodat, pandemia ja Venäjän hyökkäyssota). Pöytäalalle yhteistä:
 - Ongelmien ja kriisien kehystäminen Brysselin (erityisesti komissio) ja suurten jäsenvaltioiden johdolla
 - Käytettävissä olevien työkalujen joustava käyttö (esim. rauhanrahasto) ja tarvittaessa uusien käyttöönotto (elpymisväline)
 - Tehokkuus nojaa jäsenvaltioiden poliittiseen tahtoon, päämäärien saavuttaminen ja kriisien selittäminen osoittaneet EU:n tarpeen ja voiman jäsenvaltioille (ja kansalaisille)
- Toimintakyvyn kannalta keskeistä: Riittääkö poliittista tahtoa ”kollektiivisen vallan” ylläpitämiseen ja institutionalisointiin?
 - **Määräenemmistö päätöksenteon laajentamisen tarpeet ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa laajemmat:**
 - Taloudellisissa ulkosuhteissa kauppasopimusten ratifiointi
 - Unionin toiminnan rahoitus (esim. Ukrainan makrotaloudellinen tuki)
 - Vaihtoehtona nojaaminen joustavaan/eritahtiseen integraatioon: muodolliset ja epämuodolliset muodot

Sisäiset vaikutukset ja strateginen kilpailukyky

- Raha- ja finanssipolitiikka:
 - Täysiverinen keskuspankki ja askelia kohti finanssipoliittista unionia (EU-tason fiskaalikapasiteetti elpymispaketin muodossa); EMUn vakauten liittyvä keskustelu suhdannetasausunionista hiipunut; tilalle noussut kysymys EU:n toiminnan (muuttoliike, laajentuminen, puolustusvälineteollisuus, Ukrainan taloustuki, kaksoissiirtymän investoinnit) rahoituksesta ja rahoitusvälineistä
- Talouspolitiikka (kilpailu- ja valtiontukipolitiikka, kaksoissiirtymä ja teollisuuspolitiikka, kriittiset raaka-aineet, sisämarkkinat, taloudellisen turvallisuuden strategia):
 - Avoimien markkinoiden ja poliittisen ohjauksen suhde → Uusi normaali haussa
 - EP-vaalien jälkeen asetettavat poliittiset päämäärät keskeisiä suunnan kannalta
 - Yhdysvaltojen presidentinvaalien vaikutus

Sisäiset vaikutukset ja strateginen kilpailukyky

- Globaalin strategisen kilpailun kiristyessä EU:n sisämarkkinoiden merkitys EU:n ja sen jäsenvaltioiden talouskasvulle korostuu → **Laajenevat ja syvenevät sisämarkkinat ovat eurooppalaisten yritysten turvasatama**
- **EU:n sisämarkkinat** kutistuivat merkittävästi Brexitin johdosta, mutta ovat jälleen **laajenemassa** seuraavan vuosikymmenen aikana EU:n laajentumisen takia (edellinen itälaajentuminen lisäsi talouden dynaamisuutta)
- Sisämarkkinoiden dynamiikkaa voidaan edistää myös kauppasopimuksilla ja pidemmälle menevillä järjestelyillä (ETA:n laajentaminen ja/tai EU-UK TCA:n syventäminen, naapurustoon suunnatut DCFTAt)
- EU:n **sisämarkkinoiden syventämisen** poliittinen momentum käsillä → Aiempaa vahvemman ulkoisen suojautumisen ja kilpailuun vastaamisen (ml. investointituet) **vastapainoksi** voidaan asettaa vaatimus sisämarkkinoiden syventämisestä (markkinaohjauksen ja avoimuuden lisäämisestä)
 - Digitaaliset sisämarkkinat, palveluiden sisämarkkinat, pääomamarkkinaunioni
 - Kilpailupolitiikan peruseriaatteiden palauttaminen, exit-strategiat ja mahdolliset uudistukset (ml. fuusiot ja valtiontukisäännöt)